

ประวัติตำบลขามป้อม

เมื่อประมาณ ๕๐๐-๗๐๐ ปี ถิ่นเดิมของกลุ่มชนที่มาตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตอำเภอวาปีปทุมได้อพยพมาจากบริเวณตะวันออกเฉียงเหนือเล็กน้อยของทุ่งมหาหิว (ทุ่งกุลาร้องไห้) จากชุมชนบ้านตากแดด ศรีภูมิ (อำเภอสุวรรณภูมิ) มณฑลร้อยเอ็ด ว่ากันว่า ศูนย์รวมของชุมชนในสมัยนั้น สุวรรณภูมิเป็นชุมชนใหญ่ในภาคอีสาน ตะวันออก จากพงศาวดารภาคอีสาน ที่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธีรชัย บุญมาธรรม สถาบันราชภัฏมหาสารคามได้ค้นคว้ามากกล่าวว่า “ถึงระหว่างจุลศักราช ๑๑๔๔ ปีกุน จัตวาศก ทราบข่าวว่า กวนเมือง(เจ้าเมือง)แสน เมืองสุวรรณภูมิ จ้างทิดโอด โอดบัง เข้าฟันท้าวสุน เจ้าเมืองสุวรรณภูมิตาย เมืองแสนกลัวความผิด หลบหนีไปพึ่งพระยาโคราช” ปี พ.ศ. ๒๓๔๐ ผู้คนในเมืองสุวรรณภูมิ ก็มีอันต้องแยกตัวไปตั้งเมืองหนองหาน ร้อยเอ็ด สารคาม ขอนแก่น ชนบท พุทไธสง

จากพงศาวดารอีสานกล่าวว่าเนื่องจากเจ้าเมืองสุวรรณภูมิตาย ตำแหน่งจึงอำนาจอยากเป็นใหญ่ การแก่งแย่งชิงอำนาจในสมัยนั้น คือการกวาดต้อนเอาผู้คนมาเป็นพรรคพวกไว้ในอำนาจให้ได้มากที่สุด ประชาชนบางกลุ่มบางพวกกลัวจะถูกกวาดต้อนจึงชวนกันหลบหนีในเวลากลางคืน ข้ามทุ่งกุลาร้องไห้ มุ่งหน้าไปทางทิศตะวันตกต่อไปทางเหนือ เมื่อพ้นเขตทุ่งกุลาร้องไห้ บางพวกตั้งหลักแหล่งอยู่ตามที่ต่าง ๆ บางกลุ่มเคลื่อนไปทางทิศตะวันตกอย่างช้า ๆ แล้วกระจายออกไปตั้งหลักแหล่งและเลือกทำเลที่เหมาะสมในการสร้างบ้านสร้างเมืองส่วนมากจะเลือกทำเลที่เป็นป่าที่มีแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น บริเวณห้วย หนอง คลอง บึง ที่ประกอบด้วยที่ราบเหมาะแก่การเพาะปลูก จากการอพยพเมื่อตั้งหลักแหล่งดังกล่าว กลุ่มคนที่อพยพมาทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือเล็กน้อยผ่านอำเภอเกษตรวิสัย อำเภอจตุรพักดิ์พิฆานตอนเหนือและหยุดตั้งบ้านเรือนเป็น หย่อม ๆ กระจายกันออกเลือกทำเลในการตั้งหลักแหล่งตามความต้องการของแต่ละกลุ่ม สำหรับกลุ่มคนที่เป้นบรรพบุรุษของชาวบ้านตำบลขามป้อมหลังจากพวกหนึ่งตั้งบ้านเรือนที่บ้านเมืองหงส์ อีกพวกหนึ่งอพยพผ่านมาเรื่อย ๆ จนถึงลำห้วยชันาก ซึ่งบริเวณนั้นเป็นดินแดง (ดินหินลาด) มีลักษณะเป็นลานกว้าง เหมาะแก่การป้องกันสัตว์ป่าได้ดี หัวหน้ากลุ่มได้แบ่งผู้คนออกสำรวจรอบ ๆ บริเวณลาดดินแดงที่พักจนไปพบหนองน้ำประกอบป่าจั่วใหญ่มีนกมากมายกินน้ำหวานของดอกจั่ว เหมาะแก่การสร้างบ้านแปลงเมือง จึงได้ปักหลักสร้างบ้านเรือนอยู่ที่นั่นแล้วตั้งชื่อว่า บ้านโนนจั่ว หลังจากปักหลักตั้งบ้านเรือนเป็นปึกแผ่นแล้ว ก็มีผู้อพยพมาเรื่อย ๆ จนเป็นชุมชนใหญ่ เจริญมาก ผู้เขียนเคยได้ยินจากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ซึ่งเล่าสืบทอดกันมาเป็น ทอด ๆ ว่า ถ้ามีงานเทศกาลตามประเพณีของบ้านโนนจั่ว จะเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ ประชาชนล่งไหลมาเที่ยวงานสนุกสนานรื่นเริงมากกว่ากัน ถ้าใครไม่ได้ไปร่วมงานประเพณีบ้านโนนจั่ว ถือว่าเกิดไม่หมดชาติ หลายร้อยปีต่อมาประชากรก็เพิ่มขึ้นที่อยู่อาศัยก็คับแคบแออัดขึ้นมาเรื่อย ๆ ทำให้ประชากรอพยพแยกออกไปสร้างใหม่กระจายออกไปหลายหมู่บ้าน แต่ก็อยู่ในเขตปริมณฑลของบ้านโนนจั่ว ความเป็นชุมชนใหญ่ ความกดดันของประชากรประกอบกับปรากฏการณ์ธรรมชาติเกิดสภาวะแปรปรวน แห้งแล้งอย่างรุนแรง ข้าวยากหมากแพง เกอดกสุยุค ฝิห่า (อิหฺวตฺกโรคฺ)ลงกินผู้คนล้มตายเป็นหลายร้อยคนบางครอบครัวตายหมดไม่มีใครเอาศพไปทิ้ง บางคนหนีเอาตัวรอด เสี่ยงตายอพยพหนีไปโดยไม่มีจุดหมายปลายทาง ตามถนนหนทางเหม็นหึ่งไปด้วยศพจนอึแล้งอีกาลงกิน ขณะนั้นมีผู้ใหญ่ที่ชาวบ้านเชื่อถือว่าเป็นผู้มีวิชาอาคมมาถึง เป็นผู้มีวิชาขลังประกอบพิธีไล่ผีห่า หายาสมุนไพรจัดปัดเป่าด้วยมนต์คาถาด้วยมนคาถาเสนียดจัญไรได้รวบรวมผู้คนที่เหลืออยู่ประมาณ ๖๐ หลังคาเรือน ทั้งบ้านทั้งช่องหนีลงมาอยู่ป่าขามป้อม ในการเดินทางนั้น ผู้เฒ่าทั้ง ๓ ต้องเสกคาถาอาคมไล่แสบให้ชาวบ้านคนละแสบไล่ผีห่าให้ติดตามมา พอเดินมาถึงป่าขามป้อม ก็ทำพิธีไล่ผีห่า ฝิสง ที่เจ้าที่เจ้าทางอาศัยอยู่ป่าขามป้อม แล้วเอาดาบสายสิญจน์ชิงรอบป่า เพื่อป้องกันผีห่าเข้ามาทำร้ายชาวบ้าน ผู้เฒ่าทั้งสามท่านจึงได้จัดพิธีปลุกฝังลูกนิมิตที่กลางป่าขามป้อม ซึ่งเป็นหินเสกคาถาอาคม พร้อมนำก้อนหินที่ลงคาถาอาคมไปฝังไว้ตามทิศทั้ง ๘ เพื่อให้ชาวบ้านอยู่เย็นเป็นสุข แล้วช่วยกันถางป่า ปลุกบ้านเรือนอาศัยอยู่เป็นสุขตลอดมา และบริเวณกึ่งกลางป่าขาม

ป้อม ผู้วิเศษทั้ง ๓ ท่านได้นำไม้รังที่มีอายุเก่าแก่ที่สุด ยาว ๕ ศอก มาตากเป็นแปดเหลี่ยมสลักคาถาอาคม เลย กิ่งกลางท่อนไม้ขึ้นมา เจาะลึกลงไปเป็นโพรงสี่เหลี่ยม แล้วนำพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์เข้าประดิษฐานไว้เป็นที่ เคารพบูชาของชาวบ้าน ชุดหลุมฝังลึก ๒ ศอก ๑ คืบ และนำหลักไม้รังแปดเหลี่ยมอีก ๘ ต้น สลักคาถาอาคมฝัง รอบหลักใหญ่แปดทิศโดยให้พื้นดินหลักละ ๑ ศอก ๑ คืบ ผู้วิเศษทั้ง ๓ ท่านเรียกว่า ป้อบ้าน หรือ สะต้อบ้าน และตั้งชื่อบ้านว่า บ้านขามป้อม ตั้งแต่บัดนั้นและได้บอกลูกหลานไว้ว่า เมื่อถึงเดือน ๖ ของทุกปี ให้ลูกหลานพากันทำบุญเบิกบ้าน ก่อนจะทำการลงนา และนำแห่ (หินแห่) นำทราย (ดินทราย) มาทำพิธีปลุกเสกเพื่อนำไปไล่ ผีและเสนียดจัญไรรอบบ้าน พร้อมแต่งกระทงหน้าวับบรรจุอาหารเพื่อเลี้ยงผี ส่งผีย่างได้ขาด

ครั้นเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๒๕ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้โปรดเกล้าให้ ตั้งอำเภอวาปีปทุม ซึ่งย้ายมาจากบ้านนาเลา ไปตั้งที่บ้านหนองแสง ขึ้นตรงต่อเมืองมหาสารคาม แล้วโปรดเกล้า แต่งตั้ง ท้าวสุริยวงศ์ (มี) เป็นพ่อเมืองหรือนายอำเภอคนแรก ส่วนบ้านขามป้อมในขณะนั้นเป็นชุมชนเก่าแก่ ใหญ่ขึ้น ขยายบ้านให้ใหญ่และกว้างออกไปอีกไม่ได้มากเกิดการแออัดคับแคบ ผู้คนส่วนหนึ่งจึงอพยพไปตั้งบ้าน ใหม่ โดยมุ่งหน้าไปทางใต้ของเขตจังหวัดบุรีรัมย์ แลว ๆ บ้านโคกเพ็ก บ้านตูม บ้านวังใหญ่ บ้านหนองเม่น ความ เป็นชุมชนใหญ่เก่าแก่อยู่ห่างจากตัวอำเภอพอสมควร พ่อเผ่าเส จึงเดินทางเขาเฝ้าท้าวสุริยวงศ์ เพื่อขอ อนุญาตยกฐานะบ้านขามป้อมเป็นตำบล แล้วเกลี้ยกล่อมผู้นำหมู่บ้าน หนองไฮ นาเลา หนองแวง หนองบก บ้าน โนน บ้านหนองทุ่ม (ผู้เขียนสันนิษฐานจากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ที่นำเชื่อถือได้ว่า หมู่บ้านที่กล่าวถึงนี้ น่าจะ เป็นกลุ่มคนที่หนีออกจากบ้านโนนจั่ว เพราะแต่ก่อนเป็นญาติพี่น้องกัน สนธิสนมกัน ไปมาหาสู่กันเสมอ เข้ามา อยู่รวมกันเป็นตำบลขามป้อม ประมาณ พ.ศ. ๒๔๔๔

ซึ่งมีรายชื่อผู้ดำรงตำแหน่ง กำนัน ดังนี้

๑. พ่อเผ่าเส หรือ หลวงเส
๒. ขุนขามป้อม หรือกำนันบุญมี
๓. กำนันนาค สุวรรณธาดา
๔. กำนันบุญชา ปาปะกาย
๕. กำนันผ้อย หงส์พิมพ์
๖. กำนันสุข กัณหา
๗. กำนันหลั่น นามปักใต้
๘. กำนันประยูร ปักโคทะกัง
๙. กำนันทรงฤทธิ์ เพชรนาค คนปัจจุบัน

ปัจจุบัน องค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม ตั้งอยู่เลขที่ ๗๐ หมู่ ๓ ตำบลขามป้อม อำเภอวาปี ปทุม จังหวัดมหาสารคาม